

**CD 8.5.1 CURRICULUM DISCIPLINĂ PENTRU
STUDII UNIVERSITARE**

Redacția:	09
Data:	08.09.2021
Pag. 1/11	

**FACULTATEA DE MEDICINĂ 1
PROGRAMUL DE STUDII MEDICINĂ
CATEDRA DE MEDICINĂ DE FAMILIE**

APROBAT

la ședința Comisiei de Asigurare a Calității și
Evaluării Curriculare în Medicină
Proces verbal Nr. 1 din 16.09.21

Președinte, dr. hab. șt. med., prof. univ.
Suman Serghei _____

APROBAT

la ședința Consiliului Facultății Medicină I
Proces verbal Nr. 1 din 21.09.21

Decanul Facultății, dr. hab.șt. med., conf.univ.

Plăcintă Gheorghe _____

APROBAT

la ședința catedrei de Medicină de familie
Proces verbal nr.2 din 15.09.2021
Șef de catedră, dr.hab.șt. med., profesor universitar

Curocichin Ghenadie _____

CURRICULUM

DISCIPLINA MEDICINA PALIATIVĂ

Studii integrate

Tipul cursului: **Disciplină obligatorie**

Curriculum elaborat de colectivul de autori:

Andrei Romancenco, Șef CUSIM
Alexandru Gavriiliuc, Șef adjunct CUSIM
Iurie Sărătilă, Șef adjunct CUSIM
Galina Buta, dr. șt. med., conf. univ.
Rodica Ignat, asist.univ.
Lora Gîțu, asist.univ.
Chiosa Diana, asist.univ.

Chișinău, 2021

CD 8.5.1 CURRICULUM DISCIPLINĂ PENTRU STUDII UNIVERSITARE

Redacția: 09

Data: 08.09.2021

Pag. 2/11

I. PRELIMINARII

- **Prezentarea generală a disciplinei: locul și rolul disciplinei în formarea competențelor specifice ale programului de formare profesională / specialității:**

Medicina paliativă (MP) s-a dezvoltat vertiginos în ultimii 20 ani și deja este pe cale să fie recunoscută ca o specialitate de sine stătătoare la nivel internațional. Spre sfârșitul secolului trecut, relevanța asistenței paliative a devenit evidentă nu doar pentru pacienții oncologici aflați în fazele terminale, ci și pentru persoane cu afecțiuni cronice și alte condiții severe cu pronostic nefast, încă din fazele precoce ale bolii.

Medicina paliativă este îngrijirea medicală ce are misiunea să îmbunătățească calitatea vieții persoanelor care suferă de o boală amenințătoare de viață și oferă asistență specializată inclusiv familiilor acestora. În special MP afirmă viața, privește moartea ca un proces normal și nu intenționează să grăbească sau să amâne moartea.

Obiectivele principale ale medicinei paliative sunt orientate spre tratarea suferinței printr-o abordare holistică sub toate aspectele (fizic, psiho-emoțional, social și spiritual), încă din momentul confirmării diagnosticului de boala cu prognostic limitat, simultan cu celelalte tratamente (chimioterapie, radioterapie, dializa etc.) menite să încetinească sau chiar să oprească evoluția bolii grave. Mai mult decât atât, programele paliative își orientează eforturile nu doar spre optimizarea calității vieții pacienților dar și spre ajutorarea familiilor acestora în soluționarea problemelor apărute.

Asociația Europeană pentru Îngrijiri Paliative (EAPC) consideră că instruirea și formarea în medicina paliativă este de o importanță imperativă pentru toate cadrele medicale, nu numai pentru că este important pentru dezvoltarea domeniului în sine, dar și pentru că este esențială pentru pacienți și familiile acestora. Tot mai multe guverne recunosc nevoia în servicii de îngrijiri paliative specializate la nivel național, iar disciplina MP a devenit cu predare obligatorie la toate nivelele de instruire profesională medicală în Europa. Conținutul curriculumului dat respectă recomandările Consiliului Europei (COE 144/153) și reflectă principiile de bază stabilite de către Organizația Mondială a Sănătății (OMS) în definiția îngrijirilor paliative.

- **Misiunea curriculumului (scopul) în formarea profesională:**

Misiunea acestui program de studii este conceptualizarea asistenței paliative, ca și domeniu al medicinei, care are drept scop îmbunătățirea calității vieții pacienților cu boli incurabile și în fază terminală, prin acțiuni de prevenire și înlăturare a suferinței sub toate aspectele sale: fizic, psihic, social și spiritual, precum și acordarea suportului pentru familiile acestora.

- **Limba/limbile de predare a disciplinei:** româna, engleza, rusă.
- **Beneficiari:** studenții anului V, la specialitatea Medicină, facultățile Medicină 1 și 2.

II. ADMINISTRAREA DISCIPLINEI

Codul disciplinei	S.09.O.077		
Denumirea disciplinei	Medicina paliativă		
Responsabili de disciplină	d.h.ș.m., prof.univ. Curocichin Ghenadie		
Anul	V	Semestrele	9 și 10
Numărul de ore total, inclusiv:			60
Curs	10	Lucrări practice/ de laborator	10
Seminare	10	Lucrul individual	30
Forma de evaluare	E	Numărul de credite	2

CD 8.5.1 CURRICULUM DISCIPLINĂ PENTRU STUDII UNIVERSITARE

Redacția:

09

Data:

08.09.2021

Pag. 3/11

III. OBIECTIVELE DE FORMARE ÎN CADRUL DISCIPLINEI

La finele studierii disciplinei studentul va fi capabil:

• **la nivel de cunoaștere și înțelegere:**

- să definească noțiuni ca: îngrijire paliativă (ÎP), suferința totală, calitatea vieții, durerea cronică, tipuri de servicii specializate, hospice, faza (stare) terminală, îngrijirea terminală etc.;
- să cunoască scopul și obiectivele medicinei paliative;
- să identifice locul serviciilor paliative în sistemul de sănătate;
- să cunoască rolul și importanța îngrijirilor paliative ale pacienții cu boli incurabile și familiile acestora;
- să interpreteze principiile etice în asistența paliativă;
- să cunoască categoriile de beneficiari ce necesită ÎP;
- să enumere și să înțeleagă esența diferitor tipuri de servicii specializate ÎP;
- să cunoască legislația în vigoare care reglementează ÎP din Republica Moldova;
- să interpreteze clasificarea durerii și să cunoască clasificarea analgezicelor după OMS;
- să cunoască și să înțeleagă principiile și metodele de evaluare a durerii;
- să cunoască și să combată miturile și convingerile eronate referitoare la tratamentul durerii cu opioide;
- să cunoască prevederile actelor normative și legislative naționale referitoare la prescrierea opioidelor;
- să identifice cele mai frecvente simptome ce pot apărea la un pacient cu cancer avansat;
- să interpreteze corect simptomele și să stabilească acțiuni concrete pentru următoarele simptome frecvent întâlnite: greață, vomă, anorexie, constipație, dispnee, delir, depresie, hipercalcemie etc.;
- să știe să trateze sau să prevină dezvoltarea unor simptome legate de faza terminală a bolii;
- să definească necesitatea și principiile de formare a echipei multidisciplinare în ÎP și să identifice componența ei;
- să înțeleagă particularitățile procesului de comunicare a veștilor proaste;
- să definească starea terminală și să cunoască principiile și specificul ÎP;
- să cunoască și să respecte drepturile pacientului muribund și aparținătorilor.

• **la nivel de aplicare:**

- să aplice cunoștințele acumulate în cadrul acestui modul în practica profesională ulterioară;
- să aplice principiile etice de bază ale asistenței paliative;
- să stabilească relații efective cu pacienții și aparținătorii în viitoarea practică profesională;
- să aplice protocolul de comunicare a veștii proaste;
- să aplice prevederile actelor normative și legislative în practica clinică;
- să aplice diferite scări de evaluare a durerii la pacienții aflați în paliativă și să interpreteze corect rezultatele;
- să aplice scara analgezică OMS în tratament al durerii;
- să prescrie tratamente pentru durerile și cele mai frecvente simptome;
- să analizeze cele mai frecvente simptome ghidându-se de recomandări și protocoale clinice;
- să aplice diverse metode de mobilizare a pacientului;
- să aplice prevederile PCN în vigoare pentru ÎP;
- să aprecieze diagnosticul stărilor de urgență în îngrijiri paliative;
- să aprecieze diagnosticul de stare terminală și să gestioneze corect situația;
- să respecte drepturile pacientului muribund și aparținătorilor.

• **la nivel de integrare:**

- să demonstreze abordarea holistică în managementul pacienților ce necesită ÎP;
- să perceapă importanța abordării corecte a durerii în practica medicală cotidiană;
- să demonstreze abilități de lucru în echipă multidisciplinară;
- să înțeleagă importanța aspectelor etice, culturale, religioase și spirituale în ÎP;
- să stabilească priorități în realizarea obiectivelor de îngrijiri paliative;
- să fie capabil să evalueze erorile în comunicare și în acordarea îngrijirilor la pacienți;
- să fie capabil de autoevaluarea propriilor cunoștințe și competențe.

CD 8.5.1 CURRICULUM DISCIPLINĂ PENTRU STUDII UNIVERSITARE

Redacția:	09
Data:	08.09.2021
Pag. 4/11	

IV. CONDIȚIONĂRI ȘI EXIGENȚE PREALABILE

Pentru a avea o reușită excelentă în cadrul acestui curs, beneficiarii trebuie să dea dovadă de calități sporite de empatie și compasiune față de o persoană suferindă și să fie motivați să ajute pacientul și apartenenții acestuia în înfruntarea situațiilor dificile cum sunt bolile grave cu pronostic rezervat. Un moment destul de important este ca studentul să aibă cunoștințe de bază în disciplinele conexe precum: fiziopatologia, farmacologia, psihologia, etica, medicina internă, oncologia, chirurgia etc. Iar pentru a asigura succesul procesului de instruire sunt necesare competențe digitale elementare (utilizarea internetului, procesarea documentelor, utilizarea redactorilor de text, tabele electronice și aplicațiilor pentru prezentări), abilităților de comunicare și lucru în echipă.

V. TEMATICA ȘI REPARTIZAREA ORIENTATIVĂ A ORELOR

Cursuri (prelegeri), lucrări practice/ lucrări de laborator/seminare și lucru individual

Nr. d/o	TEMA	Numărul de ore		
		Cursuri teoretice	Lucrări practice și seminare	Lucru individual
1.	Medicina paliativă. Introducere în asistența paliativă. Abordarea holistică a suferinței. Esența echipei interdisciplinare în asistența paliativă.	2	2	4
2.	Elemente de bază ale comunicării în asistența paliativă.	1	6	7
3.	Principiile de abordare a durerii în paliativă. Managementul durerii acute și cronice.	3	6	8
4.	Managementul simptomelor în medicina paliativă.	3	6	8
5.	Aspectele etice, psiho-sociale, culturale, religioase și spirituale în asistența paliativă.	1		3
Total		10	20	30

VI. MANOPERE PRACTICE ACHIZIȚIONATE LA FINELE DISCIPLINEI

Manoperele practice esențiale obligatorii sunt:

- să dezvolte competențe de analiză a cadrului legal în contextul asistenței paliative;
- să determine necesitățile reale ale pacienților și aparținătorilor în îngrijiri speciale;
- să dezvolte abilități de comunicare a diagnosticului nefast și a altor vești proaste;
- să fie apt de evaluare critică a erorilor în comunicare;
- să interpreteze clasificarea durerii și să cunoască clasificarea analgezicelor după OMS;
- să aplice în practică scara analgezică OMS în tratament al durerii;
- să prescrie tratamente pentru diverse tipuri de durerile;
- să utilizeze diverse metode de evaluare a durerii și să interpreteze corect rezultatele;
- să aplice diferite scări în evaluarea durerii (copii, adulți, inconștienți);
- să examineze un pacient tematic și să analizeze cele mai frecvente simptome ghidându-se de recomandări și protocoale clinice;
- să identifice și să analizeze cele mai frecvente simptome ce pot apărea la un pacient cu cancer avansat (greață, vomă, anorexie, constipație, dispnee, delir, depresie, hipercalcemie etc.);
- să interpreteze corect simptomele și să stabilească acțiuni concrete pentru fiecare simptom;
- să prescrie tratamente pentru cele mai frecvente simptome;

CD 8.5.1 CURRICULUM DISCIPLINĂ PENTRU STUDII UNIVERSITARE

Redacția: 09

Data: 08.09.2021

Pag. 5/11

- să știe să trateze sau să prevină dezvoltarea unor simptome legate de faza terminală a bolii;
- să aplice diverse metode de mobilizare a pacientului;
- să interpreteze și să aplice principiile etice în asistența paliativă;
- să știe să respecte drepturile pacientului muribund și aparținătorilor;
- să facă un diagnostic prompt al stărilor de urgență în îngrijiri paliative;
- să poată diagnostica starea terminală și să gestioneze corect situația;
- să comunice corect cu pacientul în stare terminală și cu rudele acestuia;
- să demonstreze respectarea aspectelor culturale, religioase și spirituale în ÎP.

VII. OBIECTIVE DE REFERINȚĂ ȘI UNITĂȚI DE CONȚINUT

Obiective	Unități de conținut
Tema 1. Medicina paliativă. Introducere în asistența paliativă. Principii de bază în asistența paliativă. Abordarea holistică a suferinței. Esența echipei multidisciplinare asistența paliativă.	
<ul style="list-style-type: none">- să definească noțiuni generale utilizate în domeniul ÎP;- să cunoască scopul și obiectivele medicinei paliative;- să identifice locul serviciilor paliative în sistemul de sănătate;- să cunoască rolul și importanța ÎP pentru pacienți cu boli incurabile și familiile acestora;- să cunoască categoriile beneficiarilor ce necesită ÎP;- să enumere și să înțeleagă esența diferitor tipuri de servicii specializate ÎP;- să dezvolte competențe de analiză a cadrului legal în contextul asistenței paliative;- să definească <i>suferința totală</i> și să identifice cauzele potențiale de suferință a pacientului;- să determine necesitățile reale ale pacienților și aparținătorilor în îngrijiri speciale;- să planifice și să decidă obiectivele de îngrijire împreună cu pacientul și aparținătorii;- să definească necesitatea și principiile de formare a echipei interdisciplinară în ÎP și să identifice componența ei;- să lucreze efectiv în echipă interdisciplinară și să coordoneze activitățile echipei;- să stabilească priorități în realizarea obiectivelor de îngrijiri paliative;	<ol style="list-style-type: none">1.1 Definirea, scopul și obiectivele medicinei paliative. Noțiuni generale privind pacienții incurabili, suferința și calitatea vieții. Beneficiarii ÎP.1.2 Tipuri de servicii specializate în asistența paliativă.1.3 Principiile de bază în asistența paliativă.1.4 Familiarizarea cu principalele acte legislative cu privire la organizarea și structura serviciului de asistență paliativă în RM.1.5 Caracteristicile unei echipe în asistența paliativă.1.6 Principiile organizării lucrului în echipă. Componența echipei multidisciplinare.1.7 Roluri și funcții ale membrilor echipei.1.8 Avantajele echipei în serviciile de sănătate.
Tema 2. Elemente de bază ale comunicării în asistența paliativă.	
<ul style="list-style-type: none">- să dezvolte abilități de comunicare a diagnosticului nefast și a altor vești proaste;- să înțeleagă particularitățile procesului comunicativ în ÎP și să cunoască principiile și metodele de comunicare a veștilor proaste;- să înțeleagă importanța procesului comunicativ în stabilirea alianței terapeutice dintre medic și pacient în cadrul îngrijirilor paliative;- să fie apt de evaluare critică a erorilor în comunicare;	<ol style="list-style-type: none">2.1 Conceptul de comunicare. Elemente ale comunicării verbale și non-verbale.2.2 Particularități ale comunicării în ÎP. Comunicarea veștii proaste.2.3 Factori perturbatori ai comunicării eficiente în ÎP.2.4 Factori facilitatori ai comunicării în ÎP. Comunicarea empatică.2.5 Scenarii clinice simulate prin metoda pacientului standardizat (Anexa nr.1).2.6 Probleme de situații.
Tema 3. Principiile de abordare a durerii în paliatie. Managementul durerii acute și cronice.	
<ul style="list-style-type: none">- să cunoască și să înțeleagă particularitățile durerii în paliatie;- să cunoască și să înțeleagă fiziologia și tipuri de durere în îngrijiri paliative	<ol style="list-style-type: none">3.1 Anatomia și fiziologia percepției durerii; relația sistemelor nociceptiv-antinociceptiv; formarea proiecției dureroase; durerea nociceptivă.3.2 Anatomia și fiziologia percepției durerii

CD 8.5.1 CURRICULUM DISCIPLINĂ PENTRU STUDII UNIVERSITARE

Redacția:

09

Data:

08.09.2021

Pag. 6/11

Obiective	Unități de conținut
<ul style="list-style-type: none">- să identifice tipurile de durere acută, cronică, puseul dureros, durerea neuropată, nociceptivă și durerea incidentă;- să cunoască și să înțeleagă principiile de evaluare a durerii;- să cunoască și să utilizeze instrumentele de evaluare a durerii pentru pacienții de diferită vârstă;- să interpreteze simptomul de durere conform scalei SAV- să cunoască și să utilizeze analgezicele conform scalei OMS;- să cunoască principiile de tratament pentru diverse tipuri de durere;- să aplice în practică scala OMS în tratamentul durerii;- să cunoască și să combată miturile și prejudecățile referitoare la tratamentul durerii cu opioide;- să cunoască prevederile actelor normative naționale ce țin de utilizarea și prescrierea opioidelor în tratamentul durerii;- să utilizeze metodele de evaluare a durerii și să interpreteze corect rezultatele;- să aprecieze importanța evaluării și tratamentului durerii la pacienții aflați în paliativă;- să cunoască co-analgezicele și utilizarea lor în medicina paliativă- să perceapă importanța abordării corecte a durerii în practica medicală cotidiană.	<p>neuropate. Mecanismele durerii neuropate.</p> <p>3.3 Definiția durerii; tipurile și formele de durere;</p> <p>3.4 Mecanismele durerii acute, cronice, puseului dureros, durerea neuropată, durerea nociceptivă și durerea incidentă; dimensiunile durerii; mecanismele durerii;</p> <p>3.5 Abordarea holistică a pacientului cu durere în ÎP. Criteriile de evaluare a durerii (durerilor).</p> <p>3.6 Principiile OMS de abordare a durerii. Concepte OMS de analgezie în medicina paliativă;</p> <p>3.7 Scara de analgezie OMS. Tratamentul pe trepte.</p> <p>3.8 Bazele farmacoterapiei durerii și principiile de tratament al durerii.</p> <p>3.9 Grupurile de medicamente utilizate în tratamentul durerii neuropate și nociceptice</p> <p>3.10 Acte normative regulatorii ce țin de gestionarea opioidelor în Moldova. Modalitatea de prescriere, eliberare, păstrare și utilizare a opioidelor și altor medicamente din R. Moldova.</p> <p>3.11 Principii generale de prescriere, titrare și menținere a dozelor de opioide. Miturile în combaterea durerii cu preparate opioide.</p> <p>3.12 Efectele secundare ale opioidelor și intervenții de înlăturare ale acestora.</p> <p>3.13 Co-analgezia în diferite tipuri de durere.</p>
Tema 4. Managementul simptomelor în medicina paliativă.	
<ul style="list-style-type: none">- să examineze un pacient tematic și să analizeze cele mai frecvente simptome ghidându-se de recomandări și protocoale clinice;- să identifice și să analizeze cele mai frecvente simptome ce pot apărea la un pacient cu cancer avansat (greață, vomă, anorexie, constipație, dispnee, delir, depresie, hipercalcemie etc.);- să interpreteze corect simptomele și să stabilească acțiuni concrete pentru fiecare simptom;- să prescrie tratamente pentru cele mai frecvente simptome;- să știe să trateze sau să prevină dezvoltarea unor simptome legate de faza terminală a bolii;- să aplice diverse metode de mobilizare a pacientului;	<p>4.1 Abordarea simptomelor gastrointestinale (greață și anorexie).</p> <p>4.2 Managementul simptomelor respiratorii (dispneea).</p> <p>4.3 Delirul și hipercalcemia.</p> <p>4.4 Abordarea stărilor de urgență paliativă.</p> <p>4.5 Aspecte contemporane în îngrijirea stomelor (traheostomei, stomelor urinare și stomelor digestive).</p> <p>4.6 Managementul stării terminale.</p> <p>4.7 Scenarii clinice simulate prin metoda pacientului standardizat.</p> <p>4.8 Probleme de situații.</p>
Tema 5. Aspectele etice, psiho-sociale, culturale, religioase și spirituale în asistența paliativă.	
<ul style="list-style-type: none">- să interpreteze și să aplice principiile etice în asistența paliativă;- să cunoască legislația în vigoare care reglementează ÎP din Republica Moldova;- să poată analiza corect cadrul legal în domeniul ÎP și să aplice prevederile actelor normative în practica clinică;- să înțeleagă importanța abordării etice în medicina paliativă;- să consemneze și să stabilească relații efective cu pacienții și aparținătorii în viitoarea practică	<p>5.1 Conceptele de etică și morală. Principiile etice și particularitățile acestora în medicina paliativă. Principiul respectului pentru persoană. Principiul binefacerii. Principiul non-daunei. Principiul dreptății distributive.</p> <p>5.2 Legislația RM cu privire la respectarea drepturilor fundamentale ale pacientului.</p> <p>5.3 Situația de conflict moral în medicina paliativă. Obligațiile morale derivate din principiile etice în ÎP.</p> <p>5.4 Stadiile modificărilor psihologice și ale</p>

CD 8.5.1 CURRICULUM DISCIPLINĂ PENTRU STUDII UNIVERSITARE

Redacția:

09

Data:

08.09.2021

Pag. 7/11

Obiective	Unități de conținut
<p>profesională;</p> <ul style="list-style-type: none">- să știe să respecte drepturile pacientului muribund și aparținătorilor;- să conștientizeze rolul atitudinii și prejudecăților pacientului (rudelor) în diverse tratamente;- să facă un diagnostic prompt al stărilor de urgență în îngrijiri paliative;- să poată diagnostica starea terminală și să gestioneze corect situația;- să comunice corect cu pacientul în stare terminală și cu rudele acestuia;- să definească faza (sau starea) terminală și să cunoască principiile și specificul ÎP.- să înțeleagă importanța aspectelor culturale, religioase și spirituale în ÎP;	<p>declanșării mecanismelor de apărare a eu-lui (negării realității și al izolării, revoltei sau agresiunii, tratativilor și al încheierii convențiilor, depresiei și acceptării morții.</p> <p>5.5 Intervenții în cazul disperării la sfârșitul vieții.</p> <p>5.6 Strategii care vin în sprijinul adaptării pacienților.</p> <p>5.7 Conceptul de cultură, spiritualitate și religie. Interpretarea morții și atitudini față de moarte.</p> <p>5.8 Aspecte culturale în ÎP. Trăiri inexplicabile la finele vieții.</p> <p>5.9 Particularități culturale în comunicarea diagnosticului grav și luarea deciziilor terapeutice în ÎP.</p>

VIII. COMPETENȚE PROFESIONALE (SPECIFICE) (CP) ȘI TRANSVERSALE (CT) ȘI FINALITĂȚI DE STUDIU

✓ Competențe specifice profesionale (CS)

- **CP1.** Utilizarea conceptelor, principiilor și teoriilor din psihologia medicală și socială în activitatea profesională; cunoașterea particularităților fiziopatologice în fazele avansate ale bolilor incurabile și în starea terminală.
- **CP2.** Mobilizarea bolnavului în pat, asigurarea igienei personale asistate și îngrijirilor specifice (îngrijirea stomelor, plăgilor trofice și escarelor), aplicarea diferitor tehnici de alimentare a pacientului, efectuarea injecțiilor subcutanate și instalarea fluturașului subcutanat pentru administrarea continuă și discontinuă a medicației.
- **CP3.** Evaluarea necesităților reale în asistență profesională de ÎP, elaborarea planului de acțiuni în situații clinice concrete, asigurarea comunicării eficiente cu aparținătorii și îngrijitorii pacientului, prescrierea tratamentului în diverse situații, inclusiv gestionarea urgențelor paliative.
- **CP4.** Recunoașterea simptomelor ce necesită abordare paliativă și evaluarea durerii utilizând instrumente speciale, conlucrarea în echipă multidisciplinară în vederea determinării conduitei specifice de asistență specializată în diverse situații.
- **CP5.** Planificarea, efectuarea și coordonarea activităților de anticipare, depistare precoce și combaterea suferinței, inclusiv prin acțiuni de informare a pacientului și aparținătorilor.
- **CP6.** Asigurarea calității serviciilor medicale în relație cu procedurile și tratamentele specifice concomitente (terapeutice, chirurgicale, oncologice, psihiatrice, de reabilitare etc.).

✓ Competențe transversale (CT)

- **CT1.** Demonstrarea unei atitudini responsabile în activitatea educațională, aplicarea principiilor și normelor de etică profesională, respectarea prevederilor legislative în vigoare, valorificarea propriului potențial teoretico-practic în evaluarea situațiilor specifice și luarea deciziilor corecte.
- **CT2.** Crearea și menținerea unui climat pozitiv de cooperare în situații ordinare și dificile, asigurarea unei activități eficiente în echipă multidisciplinară, atât în calitate de membru cât și de lider, dând dovadă de spirit empatic și atitudine de respect față de cei din jur.
- **CT3.** Conștientizarea nevoilor de dezvoltare continuă profesională, având la bază autoevaluarea obiectivă a performanțelor și tendință de perfecțiune; valorificarea potențialului lingvistic în formarea abilităților de comunicare eficientă.

✓ Finalități de studiu

CD 8.5.1 CURRICULUM DISCIPLINĂ PENTRU STUDII UNIVERSITARE

Redacția: 09

Data: 08.09.2021

Pag. 8/11

La finalizarea studierii unității de curs studentul va fi capabil:

- să caute și să utilizeze actele normative ce reglementează domeniul îngrijirilor paliative (legi, protocoale, ghiduri, standarde etc.);
- să se ghideze de principiile eticii profesionale;
- să demonstreze atitudine de compasiune față de pacient și aparținători;
- să selecteze cazurile clinice ce necesită asistență paliativă specializată;
- să abordeze holistic suferința pacientului cu boală incurabilă;
- să evalueze necesitățile reale ale beneficiarilor de ÎP;
- să stabilească prognosticul unui pacient cu boală incurabilă în funcție de diagnostic și alți factori;
- să comunice vești proaste pacienților și rudelor acestora utilizând algoritmi standardizați (SPIKES);
- să dezvolte competențe de ascultare activă a interlocutor (pacientului, rudelor acestuia);
- să demonstreze abilități de comunicare empatică cu pacienții și aparținătorii;
- să păstreze calmul emoțional pe parcursul comunicării cu pacientul;
- să evalueze tipul și caracterul durerii utilizând instrumente specializate (scale) gândirea clinică;
- să prescrie tratament analgezic conform principiilor OMS, în situații ordinare;
- să depisteze simptomele determinate de boală incurabilă;
- să determine și să stabilească diagnosticul de stare terminală;
- să gestioneze și să monitorizeze cazurile de stare terminală;
- să practice îngrijiri de bază și în condiții speciale din domeniul ÎP (schimbarea poziției în pat, îngrijiri elementare igienice, îngrijirea stomelor, plăgilor trofice și escarelor etc.);
- să coordoneze activitățile echipei multidisciplinare de asistență paliativă;
- să demonstreze competențe de lucru în echipă multidisciplinară;
- să formuleze decizii optime în acordarea ajutorului pacienților în urgențe paliative;
- să aplice diverse modalități de susținere psihologică și morală a diferitor tipuri de pacienți.

IX. LUCRUL INDIVIDUAL AL STUDENTULUI

Nr.	Produsul preconizat	Strategii de realizare	Criterii de evaluare	Termen de realizare
1.	Lucrul cu informații tematice	Lucrul sistematic cu literatura de profil la bibliotecă. Explorarea surselor electronice actuale referitoare la temele discutate pe durata cursului.	1. Calitatea judecăților formate, gândirea logică, flexibilitatea. 2. Calitatea sistematizării materialului informațional obținut prin activitate proprie.	Pe durata întregului curs
2.	Prezentare în public a subiectului	Analiza surselor informaționale relevante pentru tema prezentării și sistematizarea informației la tema propusă. Dezbaterea subiectelor în grupuri mici (până la 8 studenți). Elaborarea prezentării în conformitate cu cerințele în vigoare și prezentarea lui către colegii de curs.	1. Calitatea sistematizării și analizei materialului informațional obținut prin activitate proprie. 2. Analiza concordanței informației cu tema propusă. 3. Calitatea prezentării rezultatelor în public.	Pe durata întregului curs
3.	Analiza studiului de caz	Descrierea studiului de caz. Analiza cauzelor problemelor apărute în studiul de caz. Pronosticul cazului cercetat. Gestionarea cazului clinic.	1. Analiza, sinteza, generalizarea datelor obținute prin investigare proprie. 2. Formarea unui algoritm	Pe durata întregului curs

CD 8.5.1 CURRICULUM DISCIPLINĂ PENTRU STUDII UNIVERSITARE

Redacția: 09

Data: 08.09.2021

Pag. 9/11

Dezbateră subiectelor în grupuri mici
(până la 8 studenți).

de cunoaștere în baza
concluziilor obținute.

X. SUGESTII METODOLOGICE DE PREDARE-ÎNVĂȚARE-EVALUARE

- **Metode de predare și învățare utilizate**

- Metode clasice combinate cu elemente interactive de predare;
- Instruire prin simulare - cazuri clinice simulate și practicarea manoperelor clinice;
- Instruire programată, asistată de computer;
- Învățare de sine-stătătoare etc.

- **Strategii/tehnologii didactice aplicate (specifice disciplinei)**

- Instruire prin simulare utilizând metoda pacientului standardizat - scenarii clinice (Anexa nr.1);
- Învățare experimentală și bazată pe probleme de situații;
- Practicarea manoperelor clinice: schimbarea poziției în pat, instalarea fluturașului subcutanat, setarea seringii automate portative și de spital), tehnici de îngrijire a stomelor etc., utilizând tehnici de simulare.

- **Metode de evaluare (inclusiv cu indicarea modalității de calcul a notei finale)**

În cursul dat se utilizează mai multe principii de evaluare, în raport subiectul evaluator:

- **auto-evaluare**, în baza înregistrărilor audio-video a cazurilor clinice simulate;
- **"peer-to-peer"** evaluare, efectuată de către coleg de curs;
- **evaluarea pacientului standardizat**, ca și pacient, în baza performanțelor demonstrate în timpul cazului clinic simulat;
- **evaluarea instructorului** (profesorului).

- **Tipuri de evaluare.** Din punct de vedere al momentului evaluării, în cadrul cursului se utilizează două forme de evaluare: curentă și finală.

Evaluarea curentă sau formativă (50% din nota finală) - alcătuită din minim 2 note, efectuată pe parcursul întregului curs. Accent de bază se pune pe evaluarea performanțelor în cadrul scenariilor clinice simulate (comunicarea diagnosticului, evaluarea durerii și prescrierea tratamentului inițial, reevaluarea stării pacientului și corijarea tratamentului).

Evaluarea finală sau sumativă - sub formă de test computerizat la sfârșitul cursului (50% din nota finală).

Rezultatul final (nota la examen) este notă medie compusă din 2 componente: media evaluărilor curente (50%) și nota la testare finală (50%).

Modalitatea de rotunjire a notelor la etapele de evaluare

Grila notelor intermediare (media anuală, notele de la etapele examenului)	Sistemul de notare național	Echivalent ECTS
1,00-3,00	2	F
3,01-4,99	4	FX
5,00	5	E
5,01-5,50	5,5	
5,51-6,0	6	
6,01-6,50	6,5	D
6,51-7,00	7	

CD 8.5.1 CURRICULUM DISCIPLINĂ PENTRU STUDII UNIVERSITARE

Redacția: 09

Data: 08.09.2021

Pag. 10/11

7,01-7,50	7,5	C
7,51-8,00	8	
8,01-8,50	8,5	B
8,51-9,00	9	
9,01-9,50	9,5	A
9,51-10,0	10	

Nota medie anuală și notele tuturor etapelor de examinare finală (asistate la calculator, testare, răspuns oral) - toate vor fi exprimate în numere conform scalei de notare (conform tabelului), iar nota finală obținută va fi exprimată în număr cu două zecimale, care va fi trecută în carnetul de note.

Neprezentarea la examen fără motive întemeiate se înregistrează ca "absent" și se echivalează cu calificativul 0 (zero). Studentul are dreptul la 2 susțineri repetate ale examenului nepromovat.

XI. BIBLIOGRAFIA RECOMANDATĂ:

A. Obligatorie:

1. Bradu A., Isac V., Ciobanu O., Popovici Sv., Alexandru A. Ghid în îngrijiri paliative (cu participanții în TB, HIV/SIDA, pediatrie), Chișinău 2017, aprobat prin ord. MSMPS nr. 219 din 30.03.2016. https://issuu.com/roxanalialintz/docs/15207-ghid_20ingrijiri_20paliative
2. Cernețchi, O.; Gramma R. Medicina paliativă: Ghid pentru studenți /USMF Nicolae Testemițanu, Chișinău, Omega Premium, 2017. 168 p. ISBN 978-9975-131-49-0
3. Moșoiu D. ABC-ul Medicinii paliative, Brașov: Ed. Lux Libris, 2012.
4. Moșoiu D. Ghid de îngrijire paliativă de bază, Brașov: HOSPICE Casa Speranței, 2016.
5. Moșoiu D., Standarde de calitate în îngrijirea paliativă la domiciliu, în unitățile cu paturi și ambulatoriu. Hospice "Casa Speranței", Brașov, 2011. : <http://www.studiipaliative.ro/wp-content/uploads/2013/09/Standarde-de-calitate-pentru-ingrijirea-plaitaiva.pdf>
6. Standardul Național de Îngrijiri Paliative aprobat prin ordinul MS al Republicii Moldova nr. 884 din 30.12.2010 : <http://old.ms.gov.md/files/15098-Standardi%20Na%20C5%20A3ional%20de%20de%20%25C3%258Engrijiri%20Paliative.pdf>
7. Țurcanu Gh., Seicaș R. Îngrijirile paliative în Republica Moldova, 2007-2019 / Centrul pentru Politici și Analize în Sănătate (Centrul PAS). – Chișinău: S. n., 2019 (Tipogr. "Foxtrot"). - 70 p. : fig. color. ISBN 978-9975-89-146-2 616-082.8-03(478)
8. Браду А., Исак В., Чобану О., Попович Св., Александру С. Руководство по паллиативной помощи ((включая особенности помощи при туберкулезе, ВИЧ-инфекции и в педиатрии) Кишинэу-2017, с. 226, aprobat prin ord. MSMPS nr. 219 din 30.03.2016. https://issuu.com/roxanalialintz/docs/15207-ghid_20ingrijiri_20paliative

B. Suplimentară

9. A. Belii. Managementul durerii perioperatorii. Chișinău: Editura Imprint, 2012.
10. Beauchamp Tom L., Childress James, Principles of Biomedical Ethics, Seventh Edition, Oxford University Press, New York, 2013
11. Bradu A., Paladi A., Buta G., Novac T., Cernelev O., Țurcanu M. Problemele sistemului național de îngrijiri paliative la soluționarea cărora va contribui înființarea unui Centru Universitar de Îngrijiri Paliative . Notă analitică Chișinău, 2021.
12. Buta G., Bradu A., Pogoneț V., Carafizi N., Ignat R., Curocichin Gh., Îngrijirile paliative în Republica Moldova – realitate și perspective, în Sănătate Publică, Economie și Management în Medicină, 2018, nr. 1-2 (75-76), pp. 25
13. Danii O., Plugaru L. Accesul și calitatea serviciilor de îngrijiri paliative în Republica Moldova. Studiu calitativ, Chișinău, 2019.
14. Education for Physicians in End of Life Care <http://www.eperc.mcw.edu/>
15. Ghidul în îngrijiri paliative aprobat: prin Ordinul Ministerului Sănătății al Republicii Moldova nr. 219 din 30.03.2016,

CD 8.5.1 CURRICULUM DISCIPLINĂ PENTRU STUDII UNIVERSITARE

Redacția: 09

Data: 08.09.2021

Pag. 11/11

16. Ghidul integrității medicale din Republica Moldova, Chișinău 2019 Publicat de către Consiliul Europei, Tipografia Centrală, 133p.
17. Gramma R. O perspectivă filosofică asupra finalului vieții și a morții, În: Dileme etice la finalul vieții. Ioan B., Astărăstoaie V.(ed.). Iași: Polirom, 2013, pp. 35-46.
18. Gramma R., Rusu Sv., Cernăuțeanu E., Cazaciuc C. Raport cu privire la implementarea de către Republica Moldova a prevederilor Rezoluției cu privire la consolidarea îngrijirilor paliative ca o componentă a tratamentelor integrate pe parcursul vieții. http://ombudsman.md/wp-content/uploads/2020/01/RAPORT_PALIATIVE.pdf
<http://e-sanatate.md/News/6079/luxul-de-a-muri-cu-demnitate-cati-dintre-bolnavii-incurabili-din-moldova-au-parte-de-ingrijiri-paliative-si-ce-face-statul-pentru-ei>
19. Îngrijirea paliativă în sistemul de sănătate. Manualul Formatorului. Hospice Casa Speranței. Disponibil la: <http://documents.tips/documents/ingrijiri-paliative.html>
20. Kellehear Allan, Pogoneț Vadim, Mîndruța-Stratan Rodica, Gorelco Victor, Îngrijirea bolnavilor muribunzi în Republica Moldova. Comisia Națională a Republicii Moldova pentru UNESCO, Chișinău, 2011.
21. Nastasiu S. Aspectele comunicării în îngrijiri paliative. Îngrijiri paliative: Abordarea holistică a pacientului terminal, Chișinău, 2005. Pp. 169-178.
22. Pucalski CM. Review : Spiritual and religious variables in palliative medicine. American Journal of hospice and palliative care 2003;1(1):7-13.
23. Stempovschi E., Ungureanu E. Promovarea îngrijirilor paliative, Chișinău, 2005.
24. Țurcanu C.C. Arta de a muri – ghid practic în vederea trecerii cu succes prin experiența morții. Iași: Solaris, 2007.
25. Twycross R, Wilcock A. Controlul simptomelor în cancerul avansat. Trad. Găsdou C, Moșoiu D., Brașov: Asociația Națională de Îngrijiri Paliative. 2003.
26. Каннер Р. Секреты лечения боли. Вопросы которые вам зададут на экзамене, на врачебном обходе, в клинике. Москва: Бином, 2006.

C. Acte normative

27. Legea ocrotirii sănătății nr.411-XIII din 28 martie 1995
28. Legea cu privire la exercitarea profesiei de medic nr. 264 din 27.10.2005
29. Legea Nr. 382-XIV din 06.05.1999, cu privire la circulația substanțelor narcotice și psihotrope și a precursorilor,
30. Legea Nr. 263 din 27-10-2005 cu privire la drepturile și responsabilitățile pacientului Publicată : 30-12-2005 în Monitorul Oficial Nr. 176-181 art. 867
31. Protocol Clinic Național Îngrijiri paliative în dispnee, stare terminal, Chișinău 2011, ordinul MS RM nr. 454 din 02.06.2011 <http://old.ms.gov.md/files/11069-234.pdf>
32. Protocol Clinic Național „Îngrijiri paliative în escare”. Chișinău, 2011. <http://www.old.ms.md/files/11070-236.pdf>
33. Protocol clinic național PCN – 135 Îngrijiri paliative – durerea în cancer, Chișinău, 2020, ordinul MSMPS nr. 1183 din 11.12.2020
34. Protocol Clinic Național PCN- 279 Îngrijiri paliative la copil, Chișinău 2017, ordinul MS al RM nr. 329 din 28.04.2017
35. Protocol Clinic Național PCN-134 Îngrijiri paliative în patologia gastrointestinală, Chișinău 2011, ordinul MS RM nr. 455 din 02.06.2011
36. Ordinul MS nr.162 din 23.04.2007 “Cu privire la aprobarea regulamentului și listei medicamentelor esențiale”, modificat prin ordinul MS nr.144 din 28.02. 2011;
37. Ordinul MS nr.234 din 09.06.2008, “Cu privire la dezvoltarea serviciilor de îngrijiri paliative în Republica Moldova”;
38. Ordinul MS nr. 154 din 01.06.2009, “Cu privire la organizarea serviciilor de îngrijiri paliative”;
39. Ordinul MS nr. 884 din 30.12.2010, “Cu privire la aprobarea Standardului Național de Îngrijiri Paliative”;
40. Ordinul MS nr. 187 din 29.02.2012 „Instrucțiuni privind administrarea morfinei orale”.
41. Ordinul MS nr. 960 din 01.10.2012, “Cu privire la modul de prescriere și eliberare a medicamentelor”;
42. Ordinul MS nr. 1022 din 30.12.2015 “Cu privire la organizarea serviciilor de îngrijiri paliative”.